

Alkoholilainsäädännön muutokset 1.1.2018 ja niiden vaikutukset alkoholin vähittäiskulutukseen

Pauliina Peltola

Tekijä(t) Pauliina Peltola	
Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma	
Raportin/Opinnäytetyön nimi Alkoholilainsäädännön muutokset 1.1.2018 ja niiden vaikutukset alkoholien vähittäiskulutukseen	Sivu- ja liitesivumäärä 26
Alkoholilainsäädäntöä on muokattu vuosien kuluessa suhteellisen harvoin. Alkoholilakia uusiessa muutokset ovat kuitenkin kerta toisen jälkeen olleet mittavia. Kieltolain päätyttyä 1932 jälkeen on alkoholilakiin tehty vain kolmesti suuria muutoksia. Alkoholilakiin tehty viimeisimmät suuret muutokset koskivat niin anniskelua, vähittäismyyntiä, kuin markkinointia. Tässä laadullisessa sisältöä analysoivassa opinnäytetyössä pohdimme viimeisimmän alkoholilain 1102/2017 muutoksien vaikutuksia alkoholien vähittäiskulutuksessa. Itse opinnäytetyö ajoitettiin keväälle 2019, jolloin vuoden 2018 tilastot olivat valmiit ja näin ollen muutoksien kokonaisvertailu oli mahdollista aikaisempiin vuosiin. Kaikista uhkakuvista huolimatta alkoholien vähittäiskulutus ei kasvanut järjestyttävästi alkoholilain hyväksyessä enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien juomien myyntin päivittäistavarakaupoissa. Vuoden 2018 aikana vähittäiskulutus nousi yhden prosentin ja enemmän kulutuksen lisääntymiseen vaikutti poikkeuksellinen hellekesä, ei niinkään uusi alkoholilainsäädäntö. Samaan aikaan kun uusi alkoholilaki tuli voimaan 1.3.2018 (osa säädöksistä tulivat voimaan jo 1.1.2018) hallitus päätti myös korottaa alkoholiverotusta. Oluen verotusta nostettiin jopa 10,9 prosentilla, kun esimerkiksi ei käymisteitse valmistettujen lonkeroiden verotus nousi vain 5 prosenttia tukien näin lonkeroiden vähittäiskulutuksen kasvua. Suurista alkoholilainmuutoksista ja siitä seuranneesta vain pienestä vähittäiskulutuksen kasvusta voimme päätellä, että kansaa ei voi ohjailla tiukkaakin tiukemmilla lailla ja miten kansainvälisempi alkoholinkulutuskulttuuri ei välttämättä ole pahasta meille.	
Asiasanat Alkoholilaki, alkoholi, alkoholipitoisuus ja päivittäistavarakauppa.	

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Alkoholilainsäädännön historiaa	4
2.1	Alkoholilaki 459/1968	4
2.2	Alkoholilaki 1143/1994	5
3	Alkoholilainsäädäntö 1.1.2018.....	6
3.1	Alkoholilaki 1102/2017 määritelmät.....	6
3.2	Alkoholilain muutokset vähittäismyynnissä.....	7
3.3	Alkoholilain muutokset anniskelussa	8
3.4	Alkoholilain muutokset markkinoinnissa	9
4	Muutoksien vaikutukset kulutuksessa.....	10
4.1	Tutkimusmenetelmät.....	10
4.2	Syitä alkoholilain uudistamiselle	11
4.3	Muutoksien vaikutukset päivittäistavarakaupoissa	14
4.4	Muutoksien vaikutukset valtion monopolissa	15
5	Pohdinta.....	18
5.1	Opinnäytetyön toteutus	21
5.2	Ajankäyttö opinnäytetyöprosessissa	22
	Lähteet	24

1 Johdanto

Alkoholijuomia ovat tuotteet, jotka sisältävät enemmän kuin 2,8% tilavuusprosenttia etyyli-alkoholia. Kyseisten alkoholien myynti ja anniskelu edellyttää lupaa Suomessa. Alkoholilailla on aina pyritty yhdistämään alkoholin hyödyt ja haitat, jotta kaikki on tasapainossa. Valtio kerää vuosittain alkoholin myynnistä satojamiljoonia euroja verotuloja, eikä niitä haluta menettää esimerkiksi virolle, josta suomalaiset tunnetusti ovat jo vuosikymmenien ajan kantaneet alkoholia kotimaahansa ilman, että ostetun alkoholin verotulot tulevat itse suomeen. Virossa on myös pyritty kiristämään alkoholilakia ja alkoholin verotusta, jonka seurauksena hinnat nousisivat. Kaikkia suunniteltuja muutoksia Viro ei kuitenkaan ole toteuttanut, sillä liian suuri hintojen korotus vähentää heti suomalaisten matkustajatuonnin määrää ja näin ollen viron verotuloja. (Finlex 2019a.)

Opinnäytetyön alussa käymme läpi alkoholilainsäädännön historiaa Suomessa. Perehdymme hieman kieltolakiin sekä alkoholilainmuutoksiin vuosina 1968 ja 1994. Itse kieltolaki on ollut virallisesti ja ei niin virallisesti voimassa Suomessa useaan otteeseen jo Venäjän hallinnan aikana. Kun kieltolaki ei tuottanutkaan toivottua tulosta eli poistanut täysin alkoholin valmistamista, ostamista, myymistä sekä käyttöä suomessa ei ollut vaihtoehtoja kuin kumota kieltolaki sekä määrittää toimiva alkoholilaki. (YLE 2017.)

Uusin alkoholinlainsäädäntö tuli voimaan kahdessa osassa vuoden 2018 alussa. Alkoholin vähittäismyyntiin sekä anniskeluun liittyen astui voimaan muutoksia 1.1.2018. Tammikuun 2018 alusta alkaen vähittäismyyntiluvanhaltijat saivat alkaa myymään alkoholia, joka sisältää enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia. Aikaisemmin vähittäismyydyn alkoholin raja oli 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia. Samaan aikaan poistui määräys, jonka mukaan vähittäismyydä sai vain käymisteitse valmistettuja alkoholijuomia. Samalla myös pienpanimoille, joiden vuosituotanto alittaa 500 000 litraa annettiin oikeudet hakea vähittäismyyntilupaa aluehallintavirastolta. Näitä niin sanottuja käsityöläisöluita sai alkaa näin ollen myymään yhdessä panimon valmistuspaikassa. (STM 2019a.)

Anniskelussa tapahtui myös useita muutoksia 1.1.2018. Muun muassa ravintoloiden aukioloajat vapautettiin, joka tarkoitti sitä, että ravintolat saivat olla auki juuri niin kuin haluavat. Alkoholijuomien anniskeluaikoihin tämä muutos ei vaikuttanut, mutta se lisäsi kuitenkin ravintoloiden omaa vastuuta anniskeluun liittyen. Samalla lakimuutos poisti lyhytaikaisten tarjoushintojen mainostamisen kiellon ja näin ollen ravintoloilla oli oikeus aloittaa mainostamaan esimerkiksi happy hour tarjouksia ikkunoissaan. (Valvira 2017.)

Valtion monopoli Alko säilytti lakimuutoksessa yksinoikeutensa myydä viinejä ja väkeviä tuotteita. Lakimuutoksen lähinnä vaikuttaessa anniskeluun ja vähittäismyyntiin sai kuitenkin Alko yhden tunnin lisäaikaa lakiin pitää oviaan auki arkipäivisin. Ennen laissa määriteltiin sulkemisajaksi kello 20.00 ja nyt alkoholilainsäädäntö muutti sulkemisajaksi kello 21.00. Näistä huolimatta Alkon oluen ja lonkeroiden myynti muuttui huomattavasti vuonna 2018, kun kuluttajat löysivät yhä vahvempia alkoholituotteita vähittäiskauppojen hyllyiltä. (Valvira 2017.)

Ravintoloiden ja päivittäistavarakauppojen valvontaa muutettiin suuresti 1.3.2018. Anniskelun neljännesvuosittainen ilmoitus tulee jatkossa tehdä puolivuositain myydyistä alkoholituotteista sekä vuosittain täytyy päivittää omavalvontasuunnitelmaa. Mikäli päivittäistavarakauppa haluaa alkoholin vähittäismyyntiluvan, on heidän myös jatkossa päivitettävä omavalvontasuunnitelmaa. Samaan aikaan tehtiin merkittäviä muutoksia ravintoloiden anniskelulupiin. Vanhat A-, B –ja C-luvat poistettiin käytöstä ja otettiin käyttöön yksi anniskelulupa, joka kattaa kaiken alkoholin anniskelun. Myös anniskelualueet kokivat uudistuksia. Tästä lähtien esimerkiksi urheilutapahtumien katsomoissa sai anniskella, jos anniskelualue on rajattu täysi-ikäisille ja sen valvonnasta huolehditaan. (STM 2019b.)

Ravintoloissa on jo kauan anniskeltu kaksinkertaisia annoksia, vaikka se on ollut alkoholi-laissa kiellettyä. Kuitenkin 1.3.2018 tämä kiello poistui ja mahdollisti esimerkiksi kokonaisen pullon anniskelun. Tämän lisäksi väkevien tuotteiden hinnastot sai julkaista, kunhan hinnastot sisältävät kaikki tuotteet ja on asiamukaisesti tehty. (STM 2019b.)

Tässä opinnäytetyössä käymme läpi Suomea mullistaneen alkoholilainmuutoksen, mutta perehdymme kuitenkin tarkemmin sen vaikutuksiin kuluttajissa, heidän kulutustottumuksissaan sekä alkoholin vähittäismyyntissä. Tavoitteena on ymmärtää miten lakien säätely vaikuttaa itse kuluttajaan vähittäismyyntissä. Haluan myös ymmärtää kuinka paljon itse alkoholilainsäädäntö vaikuttaa kuluttajaan ja miten alkoholiverotus sopii tähän kyseiseen kuvioon. Mikä on se, joka oikeasti kontrolloi ja ohjaa kuluttajaa tekemään päätöksiä. Miten täysikielto on sopinut ja vaikuttanut tähän kaikkeen. Mielestäni on myös merkityksellistä ymmärtää kuinka saatavuuden muutos vaikuttaa ja tulee vaikuttamaan kuluttajiin.

-Valviralla tarkoitetaan Sosiaali –ja terveysalan lupa –ja valvontavirastoa

-THL tarkoittaa Terveysten ja hyvinvoinnin laitosta

-A, B ja C -luvat ovat aikaisempaa anniskelulupien jaottelua, jossa tilapäiseen anniskeluun sekä mietojen ja vahvojen alkoholijuomien anniskeluun piti erilliset luvat

-Finlex on oikeudellisen tiedonlähde

-STM tarkoittaa Sosiaali- ja terveysministeriötä

-Happy hour tarkoittaa tiettyä aikaa päivästä, jolloin alkoholin anniskelu on muuta aikaa halvempaa

2 Alkoholilainsäädännön historiaa

Lakeja muokataan, tehostetaan ja uusitaan jatkuvasti. Lakien on oltava ajan tasalla ja näin ollen niitä on hyvä käydä läpi tasaisin väliajoin hallituksen toimesta. Vanhentunut lainsäädäntö ei palvele ketään. Mielenkiintoisia uusia lakeja säädetään jatkuvasti ja vanhoja lakeja löyhennetään sekä kiristetään.

Suomalaiset ovat juoneet alkoholia jo Ruotsin ja Venäjän vallan ajoilta eli vuosisatoja. Alkoholin valmistamista ja myymistä on pyritty Suomessa useampaan kertaan estämään ja säätelemään kieltolailla jo 1600-luvulta asti. Kieltolaki oli voimassa 1919-1932. Kieltolailla kiellettiin Suomessa alkoholin nauttiminen, valmistus, myynti, maahantuonti ja anniskelu. Kuten arvata saattaa kieltolaki ei poistanut alkoholin käyttöä vaan itseasiassa lisäsi sitä. Valtio ei saanut verorahoja ja salakuljetus nousi pilviin. Näin ollen myös rikollisuus lisääntyi. Vaikka kieltolaki häiritsi monia ja sitä pidettiin turhana ei sitä saatu helposti purettua, koska suurin osa eduskunnassa istuneista kannatti sitä. Lopulta naiset päättivät kerätä adressin kieltolakia vastaan ja näin laki saatiin lopulta loppumaan. Nykyään tiukalla voimassa olevalla alkoholilailla pyritään ehkäisemään alkoholista aiheutuvia sosiaalisia, yhteiskunnallisia ja terveydellisiä haittoja. (Finlex 2019a; Panimoliitto 2019; YLE 2017.)

2.1 Alkoholilaki 459/1968

Vuoteen 1968 asti Suomessa päti hyvin tiukat alkoholilait aina silloin kun kieltolaki ei ollut voimassa. Kieltolaki kumottiinkin tällöin lopullisesti ja voimaan tuli 1.1.1968 uusi alkoholi – ja keskiolutlaki. (YLE 2013.)

Tämän lain suurin muutos näkyi alkoholin ostamisen ikärajoissa. Mietojen juomien ostokäraja laski kolmella vuodella. Ennen tätä mietojen ostamiseen tarvittiin 21 vuotta ikää, tämä uudistus laski ikärajan 18 vuoteen. Samalla väkevien ostokärajaa laskettiin 21 vuodesta 20 vuoteen. Otettiin myös käyttöön alkoholiverolaki. Alkoholilakimuutos vaikutti suuresti lisäksi maaseuduilla. Kyseinen laki nimittäin salli alkoholin vähittäismyyntin, anniskelun ja Alkot kaupunkien lisäksi nyt myös maaseuduille, mikäli siellä oli tarpeeksi asukkaita sekä se katsottiin näin ollen tarpeelliseksi. (THL 2018a.)

Alkoholin vähittäismyyntin salliminen nyt koko maassa, mukaan lukien maaseudulla jo aikaisemmin tututtujen kaupunkien lisäksi lisäsi siis saatavuutta todella paljon. Ylipäättään se, että olutta alettiin valtion monopolin lisäksi myymään kaupoissa ja marketeissa koettiin valtavaksi muutokseksi.

2.2 Alkoholilaki 1143/1994

Seuraavana suurena mullistuksena Suomen alkoholirintamalla voidaan pitää vuoden 1994 alkoholilainmuutosta, joka tuli voimaan 1.1.1995. Samana päivänä siis kuin Suomesta tuli EU-maa. Muutama kuukausi aikaisemmin voimaan tuli myös uusi alkoholiverotus 1471/1994. Molemmat lakiuudistukset tehtiin juuri Euroopan Unioniin liittymistä silmällä pitäen, kuin myös 1994 solmitun ETA-sopimuksen myötä. Suomesta piti saada muiden ETA maiden tavoin vapaampaa kauppaa suosiva maa. (THL 2018a.)

Alkoholilaki, joka tuli voimaan vuonna 1995 koskee sen 1 luvun 2 § mukaan alkoholia, alkoholin valmistusta, sen maahantuontia ja maastavientiä, myyntiä ja luovutusta, käyttöä, hallussapitoa, kuljetusta ja mainontaa. (Finlex 2019a.)

Näin Suomessa alkoi aivan uusi aika. Monopoli oli purettu. Valtion monopoli Alko säilytti ainoastaan monopoliasemansa viinien ja väkevien alkoholien vähittäismyyntikanavana. Miedommat alkoholit, jotka sisältävät korkeintaan 4,7% tilavuusprosenttia alkoholia ja ovat käymisteitse valmistettuja vapautettiin myyntiin kauppoihin, kioskeihin ja huoltoasemille. Näin ollen päivittäistavarakaupoista pystyi oluen lisäksi ostamaan siideriä ja lonkeroa. Tämä lisäsi taas alkoholin saatavuutta huomattavasti. Alkoholin vähittäismyyntiin tarvitsi silti lääninhallituksen myöntämän vähittäismyyntiluvan. Lupaa ei kuitenkaan tuosta vain saanut. Luvan saamiseen tarvittiin toimintaan vaadittavat edellytykset ja luotettavuus. (THL 2018a.)

Ravintoloiden anniskelulupia alkoi myöntää Sosiaali –ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus lain 21 § perusteella. Ennen valtion monopoli Alko hallitsi viranomaisten tehtäviä. Myös näiden lupien saamiseen vaadittiin oikeat edellytykset ja luotettavuus. Anniskelulupia sai toistaiseksi tai tilapäisesti, jos viranomainen hyväksyi anniskelupaikan asianmukaiseksi, esimerkiksi anniskelualueen valvonnan piti olla tehokasta. Viranomaisella oli myös oikeus muuttaa anniskeluaikaa ja aluetta, jos hän näki sen tarpeellisenä. (THL 2018a.)

Nyt uusin alkoholilaki salli myös tietyin tarkoin rajoituksin mietojen alkoholijuomien mainonnan. Myös tullin määräyksiä väljennettiin sekä kielto alkoholin nauttimisesta julkisilla paikoilla poistettiin. (YLE 2013.)

3 Alkoholilainsäädäntö 1.1.2018

Vuonna 2011 eduskunnassa aloitettiin hankkeen STM075:00/2011 säädösvalmistelu. Kyseessä oli alkoholilain kokonaisuudistus. Siihen kuului lainsäädännön peruslainmukaisuus, lainsäädännön lisääminen ja valvonnalla alkoholin aiheuttamien haittojen ehkäisy. Sillä haluttiin myös elinympäristön turvallisuuden ja häiriöttömyyden mahdollisuuksia kehitettävän. Eduskunta hyväksyi uuden alkoholilain 19.12.2017 ja presidentti vahvisti sen 28.12.2017. Osa kyseisestä lakimuutoksesta astui voimaan heti 1.1.2018, mutta lopullisesti kokonaisuudessaan vasta 1.3.2018. (STM 2019a; STM 2019b.)

Uuden alkoholilain tullessa voimaan tehtiin myös veronkorotuspäätös, jonka tavoitteena oli kasvattaa alkoholista saatavia verotuloja noin 100 miljoonalla eurolla. Oluen verotusta nostettiin 10,9 prosentilla, viinien verotusta 13 prosentilla, väkevien sekä juomasekoitusten verotusta (sisältäen lonkerot) 5 prosentilla sekä käymisteitse valmistettujen lonkeroiden ja siiderien verotusta nostettiin 10,7 prosenttia. (Helsingin Sanomat 2019; Taloustutkimus Oy 2019.)

3.1 Alkoholilaki 1102/2017 määritelmät

Alkoholilailla 1102/2017 tarkoitetaan lain 3 § mukaan (Finlex 2019b.):

- 1) Alkoholipitoinen aine sisältää enemmän kuin 1,2% tilavuusprosenttia alkoholia
- 2) Juotavaa enintään 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää ainetta
- 3) Mietoa, enintään 22 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa
- 4) Väkevää, enemmän kuin 22 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa
- 5) Väkiviinaa, enemmän kuin 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää etyylialkoholin vesiliuosta
- 6) Vahvasti denaturoitua väkiviinaa, joka ei neuvoston direktiivin 92/83/ETY 27 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan sovellu nautittavaksi
- 7) Lievästi denaturoitua väkiviinaa, joka ei myöskään sovellu nautittavaksi neuvoston direktiivin 92/83/ETY 27 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan
- 8) Alkoholivalmiste on alkoholipitoinen aine, joka voi olla denaturoitu, mutta ei ole alkoholijuoma eikä väkiviina
- 9) Valmistuksella tarkoitetaan etyylialkoholin valmistamista käymällä, tislaamalla tai muulla menetelmällä
- 10) Tukku myynti on alkoholin jälleenmyyntiä jatkokäsittelyä varten
- 11) Alkoholijuoman vähittäismyynti on alkoholin myyntiä, jossa tuotteita ei nautita myyjän tiloissa tai valvonnassa
- 12) Alkoholijuoman anniskelua on alkoholin myyntiä, jossa tuote nautitaan myyjän tiloissa sekä valvonnassa
- 13) Alkoholiyhtiö harjoittaa yksinoikeudella vähittäismyyntiä kyseisen säädetyn lain mukaan, tämän osakeyhtiön omistaa valtio
- 14) Tilaviiniä on yksinomaan rypäleistä ja viljoista käymisen avulla valmistettua enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholia, jota valmistetaan korkeintaan 100 000 litraa kalenterivuoden aikana ja valmistaja toimii maatalouden harjoittamisen yhteydessä sekä erillään muista alkoholijuomien valmistuspaikoista

- 15) Käsityöläisolut on mallastetuista tai mallastamattomista viljoista valmistettua enintään 12 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholia, jota valmistetaan korkeintaan 500 000 litraa kalenterivuoden aikana ja valmistajana toimiva panimo toimii erillään muista alkoholijuomien valmistajista, eikä näin ollen harjoita lisenssiharjoitusta
- 16) Markkinoinnilla tarkoitetaan myynninedistämistä suorasti tai epäsuorasti, erityisesti tuotteiden mainonta tunnistettavalla tunnuksella muiden tuotteiden mainonnan yhteydessä on epäsuoraa mainontaa

3.2 Alkoholin muutokset vähittäismyynnissä

Yksi kansaa eniten kohauttanut ja mielipiteitä jakanut muutos alkoholin vähittäismyyntistä tuli voimaan 1.1.2018. Tästä päivästä eteenpäin sai vähittäismyyntiluvan haltijat myydä alkoholijuomia, jotka sisältävät enintään 5,5% etyylialkoholia. Samalla poistui säännös, jonka mukaan vähittäismyynnissä olevat alkoholituotteet on täytynyt valmistaa käymisteitse. (Valvira 2017.) Nyt siis kauppojen, kioskien ja huoltoasemien hyllyiltä löytyvät alkoholituotteet saivat olla miten tahansa valmistettuja mietoja korkeintaan 5,5% etyylialkoholia sisältäviä juomia.

Mikäli vähittäismyyntiä haluaa harjoittaa, tarvitaan siihen vähittäismyyntilupa. Tästä lakimuutoksesta eteenpäin vähittäismyyntiluvan saa, jos muun muassa tekee, päivittää ja pitää yllä omavalvontasuunnitelmaa. Se on kattava kuvaus riskeistä, haitoista, lain noudattamisesta ja puutteiden korjaamisesta. Omavalvontasuunnitelman ja myönnetyn luvan täytyy olla itse työntekijöiden ja valvontaviranomaisten saatavilla. (Valvira 2018.) Alkoholilaki muuttui myös niin, että pienpanimot voivat hakea käsityöläisöluiden vähittäismyyntilupaa. Alle 500 000 litraa olutta vuodessa tuottavat panimot lasketaan pienpanimoiksi, joiden verohuojennus on 50%.

Yli 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholien vähittäismyynti on yksinoikeudella alkoholiyhtiön piirissä. Kaupat saavat nyt myydä sitä miedompia alkoholijuomia ja vähittäismyyntilupa on pakollinen, jos haluaa myydä enemmän kuin 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä juomia. Edellä mainittua miedompia juomia ja tuotteita, esimerkiksi jäätelöjä ja konvehteja saa myydä ilman ikärajoja ja lupia. (Valvira 2018.)

Alaikäiset henkilöt, tarkemmin 16-vuotiaat ja yli saavat myydä vähittäismyyntipaikassa alkoholia, mikä paikalla on täysi-ikäinen valvoja vastaamassa asiasta.

3.3 Alkoholilain muutokset anniskelussa

Alkoholijuomien anniskelussa tapahtui mittavia uudistuksia. Ei niin itse kuluttajaan vaikuttava muutos, mutta nyt uusi alkoholilaki muutti anniskeluluvanhaltijan anniskelumyyntiä koskevien tietojen luovutuksen puolivuositaiseksi, kun se on ennen ollut neljännesvuositaisista. Näiden anniskelumyyntitietojen luovutukset koskevat anniskelun arvoa, henkilökunnan määrää sekä alkoholijuomien vähittäismyynnin arvoa ja määrää, jos sitä kyseisessä paikassa on harjoitettu. (Valvira 2018.) Uudella alkoholilailla pyritäänkin ohjaamaan ravintoloiden omaa vastuuta noudattaa lakia ja toimia oikein.

Anniskelulupien jakamisesta A-, B- ja C-lupiin luovuttiin 1.3.2018. Tällöin tuli voimaan yksi anniskelulupa, jolla saa anniskella kaiken vahvuista alkoholia. (Valvira 2018.) Osalle ravintoloista tämä tarkoitti uutta lupaa ja lupanumeroa sekä jatkossa helpommin toimivaa ja yhtenevää ymmärrystä siitä, minkä vahvuista alkoholia on oikeus anniskella.

Voimaantullut laki vapautti anniskelupaikkojen aukioloajat. Tämä ei tarkoita, että anniskelua saa harjoittaa mihin aikaan hyvänsä, vaan sitä, että anniskelupaikkaa ei tarvitse sulkea puoli tuntia anniskeluajan loppumisen jälkeen. Normaalisti alkoholijuomien anniskelu on sallittu aamu yhdeksän ja yö puoli kahden välillä. Lisääaikaa anniskelulle on kuitenkin mahdollista hakea aluehallintovirastolle ilmoittamalla. Jatkoaikapaikkoihin tämä laki ei ylety, ne on suljettava jatkoaikalupapäätökseen määritellyin ajoin. Uuden lain vapauttamat anniskelupaikkojen aukioloajat lisäävät yllämainittujen lisäksi ravintoloiden omaa valtaa sekä samalla vastuuta. (Ilta-Sanomat 2017; Valvira 2018.)

Myös anniskelualueet muuttuivat. Alkoholilaki asetti nyt mahdolliseksi anniskelun katso-motiloissa, mikäli se on varattu 18-vuotta täyttäneille. Uudistus myös mahdollisti yhteiset anniskelualueet, joissa yksi vastaa ja valvoo sitä. Anniskelupaikoissa täytyy olla aina paikalla yksi vastaava luvanhaltijan edustama. Kuten alkoholin vähittäismyynnissä myös hänen on oltava täysi-ikäinen ja hänellä on oltava alkoholilain todistus anniskelun tuntemisesta eli anniskelupassi. Alaikäinen 16-vuotias tai yli saa kuitenkin anniskella valvonnan alaisena. (Valvira 2018.)

Suomalaiset ovat tottuneet tiukkaan lakiin alkoholiannoksien anniskelusta. Useampaa kerralla ei saisi anniskella. Tämä laki näki loppunsa, kun uuteen alkoholilakiin ei määritelty anniskelun enimmäismäärää. Alkoholilaki ei myöskään enää kiellä velaksi anniskelua. Lainsäädännön muututtua ravintolat saavat myös myydä ulos mietoja alle 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä tuotteita. Ravintoloiden anniskelun laillisuutta valvotaan

vähittäismyyntiin tapaan omavalvontasuunnitelmalla, jota täytyy päivittää ja pitää ajan tasalla säännöllisin väliajoin. (Valvira 2018.)

3.4 Alkoholilain muutokset markkinoinnissa

Anniskeluun ja myynninedistämiseen liittyen alkoholilakiin tuli voimaan pykälä, jonka mukaan ravintolat saavat nyt mainostaa lyhytaikaisia tarjouksia myös anniskelualueen eli ravintolan ulkopuolella esimerkiksi verkkosivuillaan ja ikkunoissaan. (Ilta-Sanomat 2017.) Tarjousten mainoksiksi sopivat edellä mainittujen lisäksi anniskelualueen läheisyydessä sijaitsevat mainokset (A-ständit). Tämä siis mahdollistaa happy hour –tarjousilmoitukset. Vähittäismyyntipaikat eivät saa tarjouksiaan ulkopuolella mainostaa. (THL 2018a.)

Väkeviä alkoholijuomia ei edelleenkään saa mainostaa, mutta väkevien hinnoittelun saa julkaista esimerkiksi nettisivuilla. Väkevien hinnoittelupoikkeus pätee alkoholin valmistajia, tukkumyyjiä ja ravintoloita kohtaan. Totta kai tähänkin on ehto, hinnastoissa täytyy olla kaikki tuotteet asiallisesti ja yhdenmukaisesti listattuna. (Valvira 2017.)

Lakiuudistus kielsi alkoholien hyvitykset. Hyvityksiä ovat kaikki hyvitysjärjestelyt niin bonukset kuin muut tarjottavat edut. (Valvira 2018.) Alkoholituotteista ei siis saa enää kerrytettyä etuohjelmien ja kanta-asiakaskorttien avulla hyötyä. Kielto tuli voimaan 1.3.2018.

4 Muutoksien vaikutukset kulutuksessa

Alkoholilakia on päivitetty Suomessa tasaisin väliajoin. Aina on löytynyt ihmisiä, jotka puoltavat muutosta ja toisia, jotka eivät halua tehdä uusia jyrkkiä muutoksia lakiin. Vaikka aniskelu koki suuria muutoksia uusimmassa päivitettyssä alkoholilaissa, perehdymme nyt siihen, miten kansan alkoholin vähittäiskulutus on muuttunut. Lisääntyikö suomalaisten alkoholinkulutus ja niin sanotut kalsarikännit, kun tavallisista kaupoista saa ostettua vahvempaa alkoholia. Kiistellyn alkoholilain muutoksen lisäksi kulutukseen on varmasti vaikuttanut myös veromuutokset. Alkoholiveronkorotuksessa tavoite oli kasvattaa verotuloja 100 miljoonalla eurolla. Kuitenkin jo marraskuuhun 2018 mennessä oli niitä saatu kasvatettua noin 140 miljoonalla, joka on prosenteissa 10,1% ja koko vuoden 2018 verotulojen kasvuksi valtiovarainministeriö arvioi noin 150 miljoonaa euroa. Arvio koko vuoden 2018 alkoholiverotuloista on noin 1 487 miljoonaa euroa. (Taloustutkimus Oy 2019.) Tavoite on siis saavutettu hyvin, ellei jopa loistavasti.

Itse alkoholi on monitahoinen käsite. Sillä on hyviä vaikutuksia, kuten siitä saatavat verotulot. On myös paljon huonoja vaikutuksia, alkoholin liikakäyttö on sairaus ja se vaikuttaa paljolti terveyspalveluihin, ihmisten työskentelykykyyn ja monelle muulle alueelle elä-mässä ja kansanterveydessä. Voiko kansan alkoholinkäyttöä säädellä missä määrin? Jos, niin miten? Eikö ihmisen vastuu alkoholinkäytöstä kuulu heille jokaiselle itselleen?

4.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelmiä, joita voimme käyttää on useita. Työksi voidaan valita toiminnallinen tai tutkimuksellinen opinnäytetyö. Menetelmiksi on nykyään myös mahdollista valita portfolio tai päiväkirja. Työhön voi valita kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän eli määrällisen tutkimuksen tai laadullinen eli kvalitatiivisen tutkimuksen. Erinäisillä tutkimuksilla pyritäänkin auttamaan päätöksienteossa.

Kvantitatiivista tutkimusmenetelmää käytetään useimmiten hyvin tarkkoihin tutkimuksiin, jotka kuitenkin tehdään suurella otannalla. Aineistonkeruumenetelminä käytetään yleisesti lomakkeita, havainnointia, tutkimuksia ja strukturoituja haastatteluja. Näiden menetelmien avulla halutaan vastata esimerkiksi kysymyksiin, kuinka paljon, missä sekä miksi. Tulokset kertovat yleisesti nykyhetken tilanteen kuitenkin jättämättä keskittymättä niiden pohjimmaisiiin syihin. (Heikkilä 2014.)

Kvalitatiivisessa tutkimusmenetelmässä pyritään selvittämään pienen otannan tuloksia vastaten esimerkiksi kysymyksiin, miten ja miksi. Jotta tällä kyseisellä tutkimusmenetelmällä pystyttäisiin ymmärtämään syvemmin, niin niiden apuna käytetään useimmiten syvähaastatteluja, havainnointia ja jo valmiita aineistoja hyödyksi. Kvalitatiiviset tutkimukset auttavat ymmärtämään syvemmin sekä kvantitatiivista tutkimusta tarkemmin ja yksityiskohtaisemmin. (Heikkilä 2014.)

Parhaiten minun opinnäytetyöni aihetta palveli laadullinen tutkimus ja näin ollen valitsin sen tämän kirjoituspöytätyöni tutkimusmenetelmäksi. Olin jo pitkään kerännyt aineistoa opinnäytetyöhöni analysoitavaksi esimerkiksi uutisista, tiedotteista, julkaisuista ja keskusteluista. Myös työni vaikutti positiivisesti tiedon saamiseen ja hakemiseen. Laadullinen tutkimus tuntui alasta asti omalta niin aiheen kuin menetelmien perusteena.

Tässä sisältöä analysoivassa laadullisessa tutkimuksessa perehdymme ja pohdimme suomalaisten alkoholinkulutusta, mietimme, onko kansa valmis hieman eurooppalaisempaan alkoholikulttuuriin, jossa esimerkiksi alkoholin myynti ei ole niin säänneltyä. Peilaamme suomalaisten uusia ostotottumuksia kauppoihin, marketeihin, kioskeille ja huoltoasemille ja sitä, onko tämä vaikuttanut alkoholin monopolin myynteihin.

4.2 Syitä alkoholilain uudistamiselle

Alkoholilaki 1143/1994 on toistakymmentä vuotta vanhaa tekstiä ja se sisälsi monilta osin vanhentuneita lain pykälä. Kun vuodet vierivät, myös alkoholiala meni eteenpäin. Lakiuudistus oli välttämätön, jotta sen tärkein tehtävä toteutuisi eli se suojaisi kansaa lisääntyneiltä alkoholinkäyttöhaitoilta. Byrokratiaa ei kuitenkaan haluttu lisätä, vaan hallitus halusi antaa lisää paikallista päätöksentekovastuuta. (THL 2015.) Tämä näkyi muun muassa omavalvontasuunnitelmien painottamisella uusimassa alkoholilakiuudistuksessa. Lakia ja sääntelyä oli siis selkeytettävä.

Lainmuutoksella haluttiin helpottaa ravintoloiden lupien hakemista ja samalla luvanviranomaisten tehtäviä. Luopumalla useasta eri anniskeluluvasta ja siirtymällä vain yhteen lupaan ravintoloiden anniskeluasioita saatiin helpotettua. Samalla myös ravintoloiden vastuu kasvoi, kun heille annettiin esimerkiksi oikeus päättää täysin omista aukioloajoistaan. Heillä on nyt itse suurempi vastuu varmistaa, että laki toteutuu ja, että sitä noudatetaan sääntillisesti. (THL 2018a.)

Alkoholin saatavuutta on säädelty jo vuosisatoja kansan suojelemiseksi. Noin sadan vuoden takainen kieltolaki osoitti, miten nollatoleranssi ei ole ratkaisu alkoholin säätelyyn. Jo

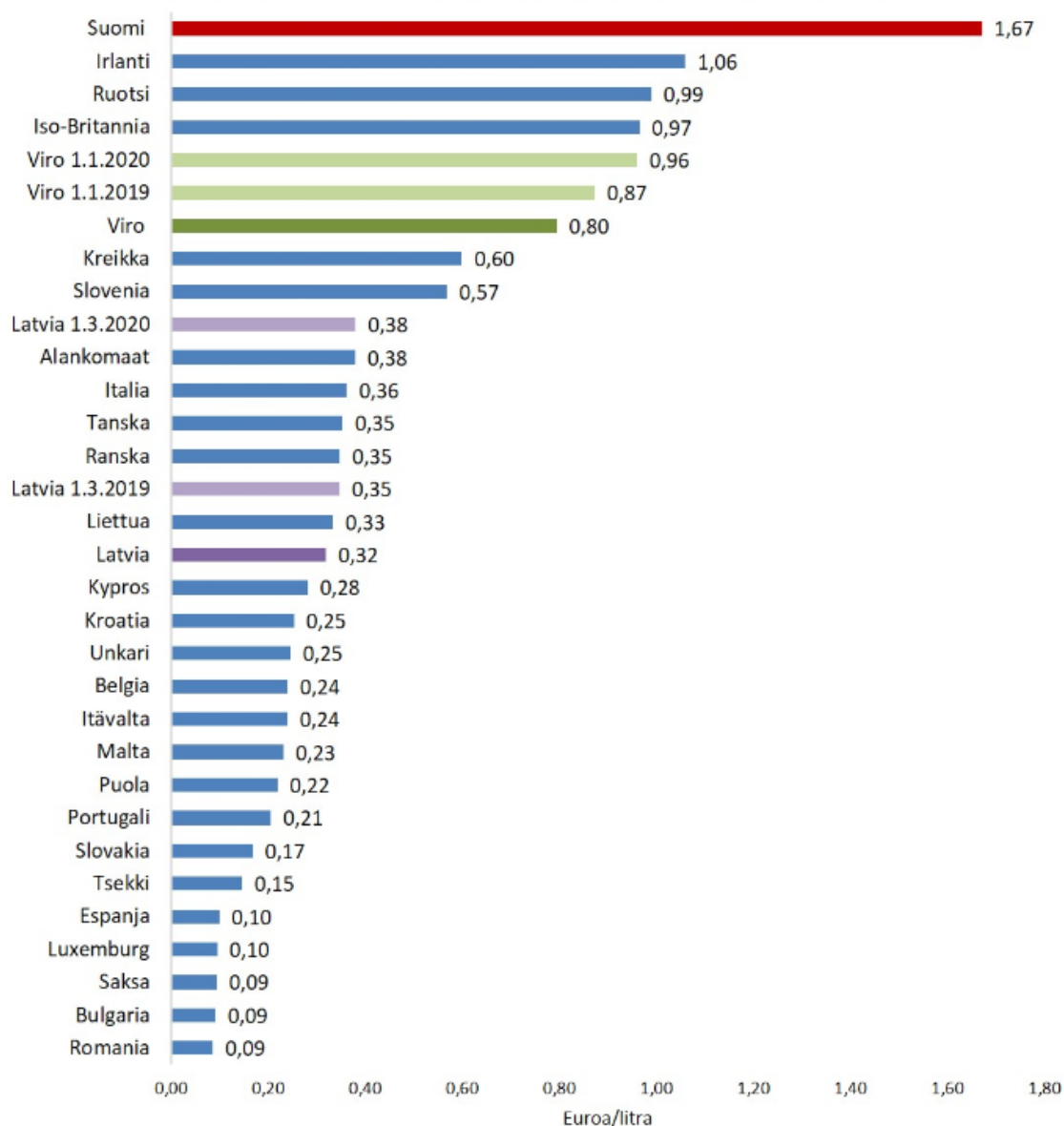
maalaisjärki sen sanoo, että kieltäminen ei toimi. Se lisää rikollisuutta, vähentää valtion verotuloja huomattavasti ja ihminen ei hyväksy täyttää kieltoa. Alkoholilain muutoksella pyrittiin vaikuttamaan kulutustottumuksiin päinvastaisella menettelyllä eli niin sanotusta antamalla hieman löysää ihmisille. Tämä näkyi juuri esimerkiksi siinä, miten päivittäistavara-kauppojen etyylialkoholin tilavuusprosenttirajaa nostettiin 5,5% asti. (THL 2018a.)

Myös alkoholiverotus nousi siinä samalla, kun alkoholilakia uudistettiin. Tämä näkyi osittain suoraan kuluttajahinnoissa. Tarvitseehan valtio aina verorahoja ja hintoja nostamalla tällä keinoin pienennettiin riskiä alkoholin vähittäismyynnin räjähtävään nousuun. Hallituksen asettamana tavoitteena oli lisätä verotuloja vuodessa 100 miljoonalla eurolla. Oluen veroa nostettiin 10,9 prosentilla ja käymisteitse valmistettujen siidereiden sekä lonkeroiden veroa nostettiin 10,7 prosenttia. Kuitenkin ei käymisteitse valmistettujen lonkeroiden veroa nostettiin vain 5 prosenttia, näin tukien niiden myynnin kasvua. On vaikea sanoa, haluttiinko nimenomaan lonkeroiden myyntiä kasvattaa nostamalla niiden verotusta huomattavasti vähemmän kuin muiden alkoholijuomien verotusta vai oliko lonkeroiden menekin kasvun syy juuri se, miten niiden verotusta ei juuri nostettu muihin verrattuna. Oletettuun 100 miljoonan euron kasvuun päästiin helposti ja valtiovarainministeriö arvioikin verotulojen kasvun olevan vuonna 2018 noin 150 miljoonaa euroa. (Taloustutkimus Oy 2019.)

Meillä Suomessa on korotettu verotusta 2000-luvulla noin muutaman vuoden välein. Korkealla verotuksella saatetaan helpostikin ohjailla kulutusta pois kotimaasta, toisaalta Viro on myös korottanut oluiden verotusta. Itse alkoholiverotus oluissa on Suomessa Euroopan suurinta, kuten alla oleva kuvio 1 selventää. (Panimoliitto 2018.)

Olutverot EU-maissa 2018

Sekä tiedossa olevat veronkorotukset. 4,7 til-% oluelle laskettuna.

Kuvio 1. Olutverot EU-maissa 2018 (Panimoliitto 2018)

Alkoholilainmuutos oli hyvin kotimaata tukeva, kun panimoille annettiin oikeus hakea vähittäismyyntilupia omien tuotteidensa myymiseen. Näin ollen mahdollisesti voidaan vähentää alkoholin matkustajatuontia, joka taas siirtää verotuloja kotimaahamme. (Päivittäistavarakauppa ry 2017.)

4.3 Muutoksien vaikutukset päivittäistavarakaupoissa

Ihmiset olivat tottuneet hakemaan valtion monopolista vahvoja oluita sekä lonkeroita, joita ei kaupoista saanut. Lakimuutoksen salliessa kauppojen hyllyille muutenkin kuin käymisteitse valmistetut sekä enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät juomat, pelättiin kulutuksen karkaavan käsistä. Toisin kävi kuitenkin. Taloustutkimus Oy:n selvittämän tutkimuksen mukaan vuonna 2018 alkoholin vähittäiskulutus kasvoi 1% ja vuosikolmanneksittain jaoteltuna huomaa, miten vähittäiskulutus kasvoi touko-elokuussa eli poikkeuksellisen lämpimän kesän aikana, kuten kuviosta 2 havaitaan. (Taloustutkimus Oy 2019.)

Alkoholin vähittäismyyntin/-kulutuksen (litroissa) muutos 2017/2018 jaoteltuna myyntikanavan mukaan vuosikolmanneksittain, %-muutos				
	Tammi-huhtikuu	Touko-elokuu	Syys-joulukuu	Koko vuosi
Vähittäiskulutus	-4,3	4,1	-0,4	1,0
Vähittäismyynti	-2,9	5,6	-1,2	1,8
- PT-kauppa	-1,9	8,7	0,5	4,1
- Alko	-7,4	-8,4	-7,8	-8,5
Matkustajatuonti*	-14,0	-7,0	5,0	-5,2

Kuvio 2. Alkoholin vähittäismyyntin/-kulutuksen muutos 2017/2018 (Taloustutkimus Oy 2019)

Alkoholin vähittäismyynti ei siis kasvanut suurellisesti lakimuutoksen myötä vuonna 2018. Kasvua yritettiin myös hillitä veromuutoksella eli alkoholiveron nostamisella. Kuitenkin hyvin suuri syy alkoholin vähittäismyyntiin kyseisenä vuonna oli sää. Kovat helteet touko, heinä –ja elokuussa kasvattivat alkoholinmyyntiä noin 15 %, mutta viileähkön kesäkuun aikana alkoholinmyynti taas laski noin neljä prosenttia. Hyvä on ottaa huomioon, että kesän helteiden aikana myös virvoitusjuomien ja vesien myynti nousi useita kymmeniä prosentteja. (Päivittäistavarakauppa ry 2019.)

Alkoholilakimuutoksen aikaan oluen verotusta nostettiin 10,9% ja vahvojen lonkeroiden alkoholiveroa taas nostettiin huomattavasti vähemmän, 5%. Tämä veromuutos varmasti tuki vahvojen lonkeroiden kasvua, joka olikin valtion monopolissa ja päivittäistavarakaupoissa koko vuoden 2018 aikana 20,7%, kuten kuvio 3 osoittaa. Toisena selvänä tuoteryhmävoittajana voidaan pitää IV-oluita, joiden myynti molemmissa kanavissa yhteensä kasvoi huimat 23,3% (kuvio 3). Alapuolen kuviosta 3 kuitenkin myös selviää, että valtion monopoli oli molempien tuoteryhmien myynnissä selvä häviäjä IV-oluen myynnin -2,5% sekä vahvojen lonkeroiden -2,8%. Kun taas kaupassa IV-oluiden myynti lisääntyi 26,3% ja

vahvojen lonkeroiden myynti 23,8%. Näin ollen voidaan sanoa, että lakimuutos viisinkertaisti lonkeroiden vähittäismyyntin noin 26 miljoonaan litraan vuodessa. Tältä saralta katseltuna selvä häviö alkoholilainmuutoksessa oli valtion monopoli Alko. (Helsingin Sanomat 2019; Taloustutkimus Oy 2019.)

	Vähittäismyynti, milj. litraa		Muutos 2017/2018, milj. litraa		
	2018	2017	Vähittäismyynti, toteuma		
			Alko	Kauppa	Alko ja kauppa yhteensä
III-Olut	315,7	340,3	0,0	-24,6	-24,6
IV-Olut	31,5	8,2	-2,5	26,3	23,3
Miedot lonkerot	17,0	27,6	0,0	-10,6	-10,6
Vahvat lonkerot	26,4	5,7	-2,8	23,8	20,7
Siiderit	24,9	26,9	-5,2	-1,9	-1,9

Kuvio 3. Oluiden, lonkeroiden ja siiderien vähittäismyynti (Taloustutkimus Oy 2019)

4.4 Muutoksien vaikutukset valtion monopolissa

Emme voi täysin tarkastella alkoholilain vaikutusta kaupoissa ja marketeissa, jos emme samalla vilkaise valtion monopolin eli Alkon tilastoja. Lakimuutos säilytti Alkon yksinoikeuden myydä niin viinejä kuin väkeviä alkoholeja, mutta Alkon yksinoikeus niihin voi tulevaisuudessa olla vaakalaudalla. Alla olevasta (kuvio 4) Alkon 12/2018 myyntitilastosta voimme nähdä miten siidereiden, oluiden ja lonkeroiden myynti on mennyt alaspäin.

MYYN TI TUOTERYHMITÄIN, SUPPEA*Försäljning per varugrupp, kortfattad - Sales by Product Group, brief*

	12/ 2018		1 - 12/ 2018	
	1 000 l	+/- %	1 000 l	+/- %
VODKAT JA VIINAT	1 347	-5,9	13 251	-3,7
<i>Vodka och brännvin - Vodka and spirits</i>				
MUUT VÄKEVÄT	974	-5,4	7 340	-3,7
<i>Övrigt sprit - Other spirits</i>				
VÄKEVÄT VIINIT	598	0,2	2 640	-4,6
<i>Starkvin - Fortified wines</i>				
PUNAVIINIT	3 323	-5,3	22 637	-6,5
<i>Rödvin - Red wine</i>				
VALKOVIINIT	2 023	-4,2	21 353	-0,3
<i>Vitvin - White wine</i>				
KUOHUVIINIT	773	-8,6	5 500	-1,1
<i>Mousserande vin - Sparkling wine</i>				
ROSEVIINIT	70	29,0	1 401	31,1
<i>Rosévin - Rosé wine</i>				
MUUT MIEDOT VIINIT	340	-21,2	1 523	-10,6
<i>Övrigt svagvin - Other wines</i>				
SIIDERIT	45	-27,6	536	-19,2
<i>Cider - Cider</i>				
LONGDRINKIT	222	-57,9	2 932	-49,2
<i>Long drink - Long drink</i>				
OLUET	610	-33,9	5 671	-30,9
<i>Öl - Beer</i>				
ALKOHOLITTOMAT	63	0,0	475	6,5
<i>Alkoholfritt - Non-alcoholic beverages</i>				
YHTEENSÄ Sammanlagt - Total	10 387	-10,3	85 259	-8,5
YHTEENSÄ 100 %:N ALKOHOLINA	1 796	-7,2	14 757	-5,4
<i>Sammanlagt i 100 % alkohol - Total in 100 % alcohol</i>				

Kuvio 4. Alkon myynti tuoteryhmittäin, suppea (Alko 2019)

Lonkeroiden myynti Alkossa vuonna 2018 laski hurjat 49,2% verraten edelliseen vuoteen, kuten kuvio 4 havainnollistaa. Myös oluet menettivät myyntiä huomattavasti, yhteensä 30,9% koko vuonna. Hieman kauempana perässä tulevat siiderit 19,2% myyntimenetyksellä ja miedot viinit 10,6% menetyksellä (kuvio 4). Mietojen viinien myyntiin emme tosin paneudu, sillä se kategoria sisältää päivittäistavarakauppojen salliman 5,5 tilavuusprosentin etyylialkoholia ylittäviä tuotteita eli vahvempia. Toki kauppojen hyllyille on alkanut yleistyvän miedot viinit, jotka sisältävät korkeintaan sen 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia, mutta tämä ei yksinomaan selitä Alkon mietojen viinien myyntien laskua. Toisaalta myös se on selvää, että kuluttajan ostaessa yhä useammin miedot alkoholijuomansa kaupoista, he varmasti asioivat aikaisempaa vähemmän itse Alkossa, joka vaikuttaa suoraan Alkon yksinoikeustuotteiden myyntiin.

Voimme siis turvallisesti sanoa, että siitäkin huolimatta, vaikka alkoholilakimuutos ei juurikaan nostanut alkoholin kulutusta on Alko tämän lakimuutoksen häviöjä. Kulutus ei ole pahemmin lisääntynyt, vaan kulutusmuoto ja se mistä itse kuluttaja tuotteensa ostaa on

muuttunut päivittäistavarakaupan hyväksi. Onhan se nyt aivan eri asia, kun saatavuus on muuttunut eli myyntipisteiden määrä osalla tuotteista on lukumäärällisesti kasvanut huomasti. Alkoja on Suomessa noin 350 kappaletta ja nyt esimerkiksi lonkeroiden, joiden vähittäismyynti vapautettiin päivittäistavara kauppoihin, myyntipisteitä on tuohon vanhaan määrään verrattuna tuhansia ja tuhansia enemmän. Ja se näkyy väistämättä kuluttajan valinnoissa.

5 Pohdinta

Paljon kiistelty ja mielipiteitä jakanut uusi alkoholilaki tuntui ainakin uutisoinnin perusteella järkyttävän suurelta ja mullistavalta uudistukselta. Osa lähestyi sitä peläten ja osa innolla. Muutoksia tuli alkoholilakiin paljon, toiset muutokset olivat toisia pienempiä ja toiset suurempia. Totta kai on esimerkiksi suuri muutos, miten yhä vahvemmat alkoholijuomat vapautettiin vähittäismyyntiin, mutta vahvasti uskon, että tällä saralla on tulossa vieläkin suurempia muutoksia. Miksi ei viinejä saataisi ruokakauppoihin? Ehkä se tulee olemaan seuraavan alkoholilakiuudistuksen yksi pykälä parinkymmenen vuoden päästä, ehkä jopa nopeammin tai sitten ei koskaan. Mikäli Suomi haluaa ottaa maailmalta mallia, niin uskon sen vahvasti tapahtuvan ja se vasta muuttaisi kansan kulutustottumuksia, kun Alko menettäisi taas lisää yksinoikeuttaan.

Kun uusimmasta alkoholilakimuutoksesta alettiin puhua, se sai hyvin monet pelkäämään, että se lisää suomalaisten kansantautia, alkoholismia ja ylipäätään alkoholin käyttöä. Onhan sitä nyt aikaisempaa helpommin käsillä. Mittavia muutoksia alkoholin käytössä ei kuitenkaan tapahtunut. Tämä osoittaa taas siitä, miten rajat ovat hyviä, mutta liika holhoaminen ja säätely eivät. Tutkimustuloksiin kyllä vaikutti Suomessa poikkeuksellisen lämmين kesä kyseisenä vuonna 2018. Totta kai se lisäsi kaikkien lähinnä viileiden juomien myyntiä. Onneksi on kuitenkin mahdollisuus tutkia ja mitata myyntejä kuukausitasolla tai jopa päivätasolla. Näin ollen selvisi se, ettei huomattavat vapautukset uudessa alkoholilaissa tehneet sen kummempaa muutosta alkoholin vähittäismyyntiin määrällisesti. Tosin, kun uusi alkoholilaki salli kaikella tavalla valmistettujen alkoholijuomien vähittäismyyntiin, lisäsi se lonkeroiden myyntiä huomattavasti. Lonkeroiden myyntin kasvua tuki myös alkoholiverokorotus, joka oli lonkeroiden osalta huomattavasti pienempi, noin puolet vähemmän esimerkiksi oluiden verokorotukseen verrattaessa. Mikäli kuluttaja ennen halusi ostaa ei käymisteitse valmistettuja alkoholijuomia hänen oli pakko asioida Alkossa, nyt muutoksen myötä hän sai ostettua kauppojen laajemmasta valikoimasta myös kunnon lonkeroita. Tällä on ollut suuri vaikutus lonkeroiden kulutukseen, vaatiihan se Alkossa erikseen asioiminen aina sen yhden lisäkäynnin esimerkiksi ruokaostosten yhteydessä. Voimme esimerkiksi kuvitella tilanteen, jossa kuluttajalla ei ole ollut muuta asiaa Alkoon paitsi sen tietynlaisen lonkeron ostaminen. Hän on silloin herkästi saattanut jättää kokonaan Alkossa asioinnin välistä ja ostanut kaupasta jonkin korvaavan tuotteen. Nyt kuitenkin uuden lakimuutoksen myötä hänen ei ole tarvinnut asioida erikseen Alkossa eikä etsiä korvaavaa tuotetta kaupan hyllyltä. Toisaalta nykyään hyvin monesti juuri Alkot on sijoitettu päivittäistavarakauppojen kanssa samaan tilaan ja joissain tapauksissa Alkon ja samassa liiketilaassa toimivan ruokakaupan erottaa vain lasiseinä. Onko se seinä näiden kahden välissä aivan tarvittava vai turha. Ehkä juuri se lasinen seinä kaupan ja Alkon välissä on se tekijä,

joka erottaa alkoholin niin sanotun normaalin ja liiallisen kulutuksen. Ehkä se seinä on se tekijä, joka estää alkoholin kulutuksen lisääntymisen pilviin. Tai sitten se on turhaakin turhempia.

Mielestäni tämä kyseinen uusi alkoholilaki, joka antoi hieman lisää valtuuksia kansalle tai teki osittain tietynlaisen alkoholin ostamisesta helpompaa, on juuri täydellinen esimerkki siitä, miten väärin on historiassa ajateltu asettamalla voimaan kieltolaki. Ihmiset haluavat rikkoo kieltolain. Täysi kieltäminen ei ole se keino vähentää kansan alkoholinkulutusta. En usko, että minkäänlaista kyseistä asiaa pystytään mistään kokonaan poistamaan. Ajateltiin kieltolain asettamisen aikaan sitä, miten valtiolle käy, kun he eivät saa myydystä alkoholista verotuloja? Uskon, että tätä uusinta alkoholilakia suunnitellessaan hallitus on pitänyt siitä huolen, että jotain kansalle antamalle heiltä on myös otettava. Oli täydellinen veto lisätä alkoholiveroja, vaikka se ei aina kaikessa suoraan kuluttajalle näkynytkään. Verojen määrä on helposti lisääntynyt, mutta tunnetusti läheskään kaikki päivittäistavarakaupat eivät ota omaan pussiin yhtä paljon välistä kuin meidän monopolimme Alko. Toisin sanoen siis, jos tuote on pysynyt Alkossa myynnissä, sen hinta on voinut uuden veron verran nousta, mutta mikäli tuote on saatu lakimuutoksen voimaan tullessa myyntiin myös kauppoihin ja marketteihin, on itse hinta voinut kuluttajalle helposti laskea.

On tutkittua tietoa siitä, miten nykyään nuoret käyttävät aiempaa vähemmän alkoholia. Alkoholin vaaroista tiedetään enemmän ja juomista ei koeta enää niin mukavana. Nuorien vanhemmat ovat asian kanssa tiukempia, kuin koskaan ennen eikä alkoholin hankkiminen ole helpottunut. Nuoret siis puuhaavat muuta. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2018b.) Alkoholin kulutusta Suomessa verrattaessa tämä on aina hyvä ottaa huomioon. Ja asiahan on vain hyvä, ei alkoholi turhaan ole alaikäisiltä kielletty. Mielestäni juuri tässä on hyvä esimerkki siitä, miten suomeen pitäisi saada lisää myös nuoria aikuisia päättämään asioista ja lakimuutoksista. He selvästi luottavat kansaan ja loppukädessä jokaisen omaan vastuuseen. Nuoret päättäjät ovat myös niitä, jotka ajavat muutoksia eteenpäin.

Lakimuutoksen myötä haluttiin kasvattaa valtion alkoholiverotuloja. En tiedä pidettiinkö tavoitteeksi asetettua 100 miljoonan euron korotusta realistisena, sillä se ylittyi huikean paljon. Ehkä ennuste itse korotuksen euromäärästä tehtiin tahallaan matalaksi, jotta lopullinen vuoden 2018 korotuksien määrä 150 miljoonaa euroa saataisiin kuulostamaan paremmalta. Ehkä jonkun mielestä se voisi kertoa alkoholin lisääntyneestä kulutuksesta? Totta kai kasvaneet verotulot voisivat johtua myös siitä, mutta suurin syy siihen ovat kyllä ne prosenttimääräiset korotukset.

Mielestäni noin prosentin kasvanut alkoholin vähittäiskulutus vuoden 2018 aikana Suomessa on vähän. Toisaalta voimme miettiä, onko minkäänlainen edes pieni kasvu juuri alkoholin kulutuksessa ollenkaan hyvä asia. Vaikka poikkeuksellinen hellekesä selittää kasvua se voi silti kertoa myös kansan oloista kaiken muutoksen lisäksi. Tulos ei kuitenkaan yllätä minua. En missään nimessä olisi ennustanut alkoholilain muuttuessa suurta vähittäiskulutuksen kasvua. Se nimittäin vaatisi, että paljon muutakin muuttuu. Ei ihmisillä esimerkiksi yhtäkkiä vuoden ja lain vaihtuessa ole sen enempää aikaa itse kuluttaa alkoholia. Ei kukaan luonut samalla ihmisille yhtä vapaapäivää lisää, jolloin heillä olisi aikaa lisätä kulutusta. Alkoholi on aina ollut ja hyvin varmasti tulee aina olemaan ongelma maan päällä, mutta sen vähittäiskuluttaminen ei vaan voi silmiä räpäyttämällä muuttua, se vaatisi aikaa.

Veronkorotuksista huolimatta en myöskään uskonut, että alkoholin vähittäiskulutus vähenyisi suuria määriä. Mikäli alkoholilakia ei olisi muutettu, mutta alkoholin verotusta olisi nostettu olisin uskonut pieneen vähittäiskulutuksen laskuun. Kuitenkin näiden molempien muutoksien tullessa samaan aikaan voimaan ei varmasti lähes kukaan uskonut kulutuksen laskemiseen. En myöskään uskonut, että alkoholin matkustajatuonti olisi lähtenyt suureen nousuun vuonna 2018. Esimerkiksi Viro on itse pitänyt huolen tästä nostamalla heidän alkoholiverojaan Suomen ohella.

Voimme turvallisesti todeta, ettei suomalaisten itse alkoholinkulutus ole juuri muuttunut, ainoastaan kulutustottumukset ovat muuttuneet eli lähinnä se mistä ostetaan. Kun alkoholinkulutus ei lähtenytäkään järkyttävään nousuun lakimuutoksen myötä, saatamme pitää todennäköisenä vielä radikaalimpia muutoksia. Johtopäätöksenä voisin sanoa, että tulevaisuudessa vieläkin vahvemmat alkoholit, esimerkiksi viinit voivat hyvinkin todennäköisesti löytyä kauppojen, kioskien ja jopa huoltoasemien hyllyiltä. Sitä onko kansa valmis sellaiseen muutokseen, en osaa sanoa. Aina löytyy niitä, jotka ovat muutoksien puolestapuhujia ja toisaalta myös niitä, jotka pelkäävät jo itse muutos aivan sama mistä muutoksesta kyse. Toisaalta nykyaikana ihmiset matkustelevalt enemmän kuin koskaan ja monesti ulkomailta löytyykin ne viinit jo kauppojen hyllyiltä. Ihan vieras käsitys se ei siis voi suomalaisille olla.

Yhteiskunnan kehittyessä pitäisi samalla lakien kehittyä. Tästä syystä toivoisin, että lakeja tarkasteltaisiin ja päivitetäisiin useammin, kuin monien kymmenien vuosien välein. Nykyaikana tuntuu, että muutoksia tehdään harvoin, mutta ne ovat suuria. Emmekö voisi tehdä muutoksia hieman kehittyneemmin ja useammin, jolloin niiden ei tarvitse aina olla maata mullistavia muutoksia. Muutos kun monesti on pelottava asia, mutta samalla myös usein hyvä asia.

Tutkimani aihe ja sen tilastolliset lähteet ovat verrattain hyvinkin luotettavia, mutta monia kymmeniä, ellei satoja uutisia aiheesta lukeneena täytyy todeta, että harmillisen usein uutisten ja artikkeleiden otsikot kertovat aivan toista mitä itse uutisesta tulee ilmi. On päivän selvää, että otsikoista tahallisesti koitetaan tehdä mahdollisimman houkuttelevia ja klikkauksia kerääviä, mutta itse asiasisältö saattaa näin mennä hyvin ohi. Ihmiset päätyvät lukemaan otsikoita otsikoiden perään ja tekevät näin omat johtopäätöksensä ymmärtämättä asiaa laajemmin.

5.1 Opinnäytetyön toteutus

Ymmärtääkseen nykypäivää on hyvä tuntee historia. Lait ovat aina olleet monimutkaisia, eikä vastauksia aina osaa etsiä oikeasta kontekstista. Kuitenkin alkoholialalla työskentelevänä tämän opinnäytetyön tekeminen oli hyvin mieluista. Sain paljon konkreettista tietoa, jota voin mahdollisuuksien mukaan hyödyntää työelämässä. Itse lähtökohdat tämän opinnäytetyön kirjoittamiseen oli mielestäni itselläni hyvät, työni puolesta tiedän alkoholilainsäädännöstä yhtä, jos toista. Veronkorotukset ovat myös itselleni konkreettisesti tulleet tuiiksi ihan jo muutenkin kuin vain lehtien palstoilta lukeneena.

Päädyin tekemään opinnäytetyökseni laadullisen tutkimuksen, koska se palveli parhaiten haluani tutkia alkoholilainmuutoksen vaikutuksia. Olen työni puolesta perehtynyt kyseiseen alaan ja kohtaankin joka päivä erinäisiä tutkimustuloksia, materiaaleja ja esimerkiksi myyntiraportteja. Opinnäytetyöni aihe palvelee täydellisesti juuri esimerkiksi alan ja sen eri suuntauksien ymmärtämistä. Myyntiraporttien lukeminen tuki opinnäytetyöni tekemisessä samoin kuten ulkopuolisen markkinadatan lukeminen taas omien raporttiemme ymmärrystä.

Keräsin paljon aiheesta materiaalia työharjoittelujakseni aikana. Luin artikkeleita, tutkin niin Panimoliiton kuin tullin tilastoja, keskustelin asioista kollegoideni kanssa sekä opin itse konkreettisessa työssä. Loppujen lopuksi tulin siihen tulokseen, että alkoholilainsäädännön muutoksien peilaaminen niin vähittäiskauppaan, Alkoon kuin myös anniskeluravintoloihin oli liian laaja opinnäytetyöni aiheeksi. Näin ollen päätin keksittyä tutkimaan muutoksia vähittäiskulutuksessa rajaten pois Alkon ja alkoholin anniskelun ravintoloissa. Kuitenkin, jotta saimme hyvän kokonaiskuvan lainsäädännön muutoksista, niin peilaamme työssäni hieman myös näihin kahteen osa-alueeseen. Kuitenkin niiden syvällisempi tutkinta rajattiin täysin pois.

Halusin tutkia opinnäytetyösääni vuoden 2018 alkoholilainsäädännön muutoksia. Jotta pääsimme täydelliseen ymmärrykseen kyseisistä muutoksista, niin ensimmäisenä vaiheena työssäni kävimme suppeasti läpi aikaisempaa alkoholilainsäädäntöä. Niistä saimme oivallisen pohjan sekä ymmärryksen uusiin muutoksiin ja niiden syihin.

Opinnäytetyöni onnistumisina pidän sen aiheen hyödynnettävyyttä omassa päivittäisessä työssäni. Aihe ei myöskään ollut täysin uusi ja vieras minulle juuri samasta syystä. Uskon, että en olisi onnistunut kattamaan työtäni näin hyvin, mikäli olisin ollut aiheesta alusta lähtien täysin tietämätön. Mielestäni onnistuin myös rajaamana aiheen loistavasti pienemmäksi ja tarkemmaksi, kun jo pelkästään alkoholilainsäädännöt ovat laaja käsite käsiteltäväksi.

Epäonnistumisena ja haasteina voisin pitää omaa ajankäyttöäni opinnäytetyöstäni puhuessa. Olisin voinut ottaa enemmän aikaa itse työn kirjoittamiseen, vaikka kyseinen prosessi onkin ollut jo kauan mukanani mielessäni ja töitä tehdessäni, josta olen ammentanut paljon tietoa alasta. Huomasin myös sen, että lakien tulkitseminen ei ole aina kovin helppoa ja yksinkertaista. Lakipykälä on ajoittain todella haastava lukea täysin ymmärtäen ja tulkiten.

5.2 Ajankäyttö opinnäytetyöprosessissa

Aloitin opinnäytetyön suunnittelun hyvissä ajoin keväällä 2018. Olin juuri aloittanut työharjoittelun alkoholin maahantuontia harjoittavassa yrityksessä ja kyseinen ala alkoi kiinnostamaan minua. Työharjoitteluuni kuuluvien työtehtävien lisäksi opin siinä lomassa paljon alasta. Olin mukana palaverissa, joissa pohdittiin, minne ala on suuntaamassa ja trendejä sekä katsottiin suoria tilastoja alkoholin maahantuonnista ja kulutuksesta Suomessa.

Aloin pitää kirjaa oppimastani ja hakea myös lisää tietoa asioista itsenäisesti maaliskuussa 2018. Samalla pyörittelin ajatusta opinnäytetyön tekemisestä kyseisestä aiheesta. Olihan minulla apunani kokonainen yritys alan ammattilaisia täynnä.

Taustatyökseni luin kyseisen työharjoittelukevääni ja sitä seuraavan kesän aikana todella paljon uutisia alkoholialasta niin Suomessa kuin maailmallakin. Pohdin esimerkiksi paljon alati muuttuvaa alkoholilakia ja sitä, minne suuntaan se on viemässä meitä kuluttajia. Tätä kyseistä tarkempaa taustatutkimusta tein touko-, kesä- ja heinäkuun 2018. Kesän 2018 lopulla saadessani vakituisen työpaikan kyseisestä yrityksestä aloin tosissani tekemään

töitä alkoholilain parissa. Minun vastualueeseeni kuuluu, tietää vallitsevasta laista ja säädöksistä, siitä miten ne muovautuvat sekä uusista päivityksistä näihin. Työhöni kuului myös jo tuossa vaiheessa tilastojen tekeminen esimerkiksi tullin tuontilukujen pohjalta.

Vuoden 2019 alussa koin olevani valmis aloittamaan opinnäytetyön kirjoittamisen. Olinhan jo siihen mennessä kerennyt kerätä tietoa opinnäytetyöhöni noin vuoden ajan. Samalla minulle oli muovautunut selkeä aihe opinnäytetyöhöni. Suurimman työn opinnäytetyöni eteen teinkin kevään 2019 aikana. Lähinnä kirjoitin koko opinnäytetyöni rungon maaliskuu- ja huhtikuun 2019 aikana. Tämän jälkeen kuitenkin viimeistelin työtäni vielä kyseisen kesän ja syksyn aikana, jotta saisin opinnäytetyöstäni mahdollisimman hyvän ja kattavan. Palasin opinnäytetyöhöni monesti aina uudella kulmalla niin elo- ja lokakuussa 2019 kuin myös huhtikuussa 2020. Lopulliset korjaukset työhöni tein toukokuussa 2020.

Lähteet

Alko 2019. Myynti tuoteryhmittäin, suppea. Luettavissa: https://www.alko.fi/INTER-SHOP/static/WFS/Alko-OnlineShop-Site/-/Alko-OnlineShop/fi_FI/pdf_t/Uutishuoneen%20pdf_t/Myynti%20tuoteryhmittäin_suppea/12_2018_sp.pdf. Luettu: 25.4.2019.

Finlex 2019a. Alkoholilaki 1143/1994. Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1994/19941143>. Luettu: 23.4.2019.

Finlex 2019b. Alkoholilaki 1102/2017. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20171102>. Luettu: 23.4.2019.

Heikkilä, Tarja 2014. Kvantitatiivinen tutkimus. Edita. Luettavissa: https://hhmoodle.haaga-helia.fi/pluginfile.php/819291/mod_resource/content/1/KvantitatiivinenTutkimus-heikkil%C3%A4-edita.pdf. Luettu: 4.5.2020.

Helsingin Sanomat 2019. Uuden alkoholilain vaikutukset jäivät vähäisiksi, kesähelle kasvatti myyntiä enemmän kuin uudistus. Luettavissa: <https://www.hs.fi/talous/art-2000006008688.html>. Luettu: 25.4.2019.

Iltä-Sanomat 2017. Uusi alkoholilaki voimaan maaliskuussa. Luettavissa: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005498949.html>. Luettu: 24.4.2019

Panimoliitto 2018. Alkoholivero. Luettavissa: <http://www.panimoliitto.fi/verotus/alkoholivero/>. Luettu: 28.4.2019.

Panimoliitto 2019. Aikajana Panimo –ja virvoitusjuomateollisuusliiton vuosisata. Luettavissa: <http://www.panimoliitto.fi/liiton-esittely/historia/aikajana/>. Luettu: 23.4.2019.

Päivittäistavarakauppa ry 2017. Uusi alkoholilaki tulee kotimarkkinoita. Luettavissa: <https://www.ptv.fi/ajankohtaista/tiedotteet/uutinen/article/uusi-alkoholilaki-tukee-kotimarkkinoita/>. Luettu: 25.4.2019.

Päivittäistavarakauppa ry 2019. Uuden alkoholilain vaikutukset alkoholin vähittäismyyntiin maltilliset. Luettavissa: <https://www.ptv.fi/ajankohtaista/tiedotteet/uutinen/article/selvitys-uuden-alkoholilain-vaikutukset-alkoholin-vaehittaeismyyntiin-maltilliset/>. Luettu: 25.4.2019

Sosiaali –ja terveysministeriö 2019a. Hallituksen esitys alkoholilaiksi. Luettavissa: <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM075:00/2011>. Luettu: 23.4.2019.

Sosiaali –ja terveysministeriö 2019b. Alkoholilain kokonaisuudistus. Luettavissa: <https://stm.fi/alkoholilain-kokonaisuudistus>. Luettu: 23.4.2019.

Taloustutkimus Oy 2019. Alkoholilain muutoksen seuranta. Luettavissa: https://www.ptv.fi/fileadmin/user_upload/tiedostot/Tutkimukset/Alkoholi/Alkoholitutkimukset_2019/Taloustutkimus_Alkoholilaki_seuranta_vahittaiskulutus_2018.pdf. Luettu: 25.4.2019.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015. Alkoholilain kokonaisuudistus on enemmän kuin tarpeen. Luettavissa: <https://blogi.thl.fi/alkoholilain-kokonaisuudistus-on-enemman-kuin-tarpeen/>. Luettu 25.4.2019.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2018a. Lainsäädännön kehitys. Luettavissa: <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/alkoholi/alkoholipolitiikka/lait-ja-linjaukset/lainsaadannon-kehitys>. Luettu: 23.4.2019.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2018b. Nuorten alkoholinkäyttö vähenee edelleen – juomisen tilalle on löytynyt parempaa tekemistä. Luettavissa: <https://thl.fi/fi/-/nuorten-alkoholinkaytto-vahenee-edelleen-juomisen-tilalle-on-loytynyt-parempaa-tekemista>. Luettu: 25.4.2019.

Sosiaali –ja terveysalan lupa –ja valvontavirasto 2017. Mikä muuttuu alkoholijuomien myynnissä, mainonnassa ja anniskelussa 1.1.2018. Luettavissa: <https://www.valvira.fi/-/mika-muuttuu-alkoholijuomien-myyynnissa-mainonnassa-ja-anniskelussa-1-1-2018->. Luettu: 24.4.2019

Sosiaali –ja terveysalan lupa –ja valvontavirasto 2018. Mikä muuttuu alkoholijuomien anniskelussa, vähittäismyynnissä ja markkinoinnissa 1.3.2018. Luettavissa: <https://www.valvira.fi/-/mika-muuttuu-alkoholijuomien-anniskelussa-vahittaismyynnissa-ja-markkinoinnissa-1-3-2018->. Luettu: 24.4.2019

Yle 2013. Alkoholilainsäädännön lyhyt oppimäärä. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-6786465>. Luettu: 23.4.2019.

Yle 2017. Kieltolaki – susi jo syntyessään. Luettavissa: <https://yle.fi/aihe/artik-keli/2017/11/08/kieltolaki-susi-jo-syntyessaan>. Luettu: 24.4.2019.